

mluvili na obsahu, psali jej samostatně a v závěru práce jednotlivé úseky pouze sesadili. V každém případě nás forma nutí knihu při referenci o obsahu nedělit do čtyř kapitol podle autorů, ale do tří skupin podle odbornosti nabízených informací.

První skupina informuje o terminologii, typologii a metodách geologických věd, o oborech, které jsou autorům „domovem“. Dozvídáme se o systému dělení hornin, o jejich geologickém původu a jeho vztahu k reliéfu krajiny, o odborném pojmenování krajinných typů a dalších, nepochybně nejen pro studium hradů důležitých pojmech. Čtenář neškolený v těchto vědách ovšem jen stěží posoudí správnost a dostatečnost informací. Varováním před spolehlivostí prezentovaných výsledků je již geologická mapa republiky v měřítku 1:500 000, která je, alespoň dle mého názoru, jen málo podrobná pro tak malé lokality, jakými jsou právě hrady. Nedovoluje je totiž přesně lokalizovat, a tedy ani určit jejich geologické podloží a potažmo i jeho petrologii. Přitom vhodnější geologické mapy v měřítku 1:200 000, běžně dostupné pro celou Českou republiku, autoři ani nezmiňují.

Druhou skupinu je třeba uvést upozorněním autorů v úvodu, že kniha „nemůže a ani nechce konkurovat bohaté kastellologické literatuře“. A právě ty partie, kde se historických věd dotýká, doprovázejí různá zmatení, s ohledem na odbornou orientaci autorů knihy pochopitelná, ne však přijatelná, neboť ukazují na problém prostupující celou knihou – opomenutí interdisciplinární spolupráce. Tak například v podkapitole *Skály s hradů, hradů se skalami* autoři uvádějí pojem skalní hrad. Vycházejí z definice Tomáše Durdíka (*Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999, s. 501–502), chápané autorem jako terénní typ hradu, a k ní, jako jakýsi doplněk, chybně zahrnují i definici dispozičního typu, předloženu Františkem Gabrielem a Janem Smetanou (*Archaeologia historica* 6, 1981, 33–62). Nejen že se obě definice výrazně liší, ale zároveň jsou srovnáváním pověstných „jablek a hrušek“. Ve zjednodušeném pohledu pak autoři do skupiny skalních hradů kladou jak sídla, o kterých neumíme jednoznačně rozhodnout, zda vůbec náleží mezi hrady (Kozlov-Chlum, Drábské světničky, Sloup), tak i hrady řazené k jinému dispozičnímu typu (Děčín, Střekov) nebo hrady řazené podle dispoziční definice mezi hrady skalní pouze v některé jejich stavební etapě (Frýdštejn).

Problematické je i vysvětlení jmen hradů. Nepochybně je pravda, že některé hrady, a kniha jich uvádí celou řadu, své skalní podloží pojaly i do svého jména. Zda lze mezi ně ovšem zařadit

i hrady nesoucí z němčiny počestěnou koncovku -štejn zůstává otázkou, neboť tuto koncovku mohl středověk chápat i jako synonymum slova hrad, německy také haus (hus), jak naznačuje případ v knize prezentovaného Vítkova kamene neboli Vítkova hrádka, uváděného v pramenech 14. století jako Wittigstein nebo Wittigshausen.

V kapitole *Kameny na povrchu aneb trochu regionální geologie* (podkapitola *Hrady a reliéf*) uvádějí autoři pouze základní typy krajiny, které jsou pro tak malé plochy, jaké hrady zabírají, irrelevantní. Pravděpodobnost kauzality, jež autoři mezi geologickým podložím a uváděnými typy reliéfu na jedné straně a umístěním hradů na straně druhé naznačují, je značně malá. Totéž platí o vztahu mezi časovou délkou stavby a k ní užitě horniny. Zcela nepoužitelné jsou pro jakoukoliv práci odhady doby těžby hornin, neboť neuvádí množství či velikost těženého staviva ani předpokládanou technologii těžby.

Naopak třetí skupina informací, soustředěná především ve čtvrté kapitole *Hradní reprezentanti*, kastellology potěší. Věnuje se jednotlivým hradním stavbám, a pomineme-li informace z oborů historických věd, nabízí o nich cenné geologické a petrologické informace. Domnívám se, že by bylo výhodnější rozšířit tyto informace i o dalších hradech na úkor informací z oblasti historie.

FRANTIŠEK GABRIEL

EDICE A POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

Legends of Wolfenbüttelského rukopisu,
ed. Jana ZACHOVÁ, Centrum
medievistických studií, Filosofia,
Praha 2010

210 s., ISBN 978-80-7007-342-1

Svatováclavské legendy vždy tvořily důležitou součást českého medievistického diskurzu. Je proto paradoxem, že jejich rukopisům nebyla věnována taková pozornost, jakou by si zasloužily. Přitom právě studium rukopisného dochování může být klíčem k zodpovězení mnoha stěžejních témat nejenom václavské hagiografie, ale také českých dějin raného středověku. Jedním z pokusů, jak tuto mezeru zaplnit, je edice *Legends of Wolfenbüttelského rukopisu*, jež vznikla zejména péčí Jany Zachové. Lze ji zároveň chápat jako završení pozornosti, jež byla v posled-

ních letech nejstaršímu rukopisu Gumpoldovy legendy věnována (např. Tomáš Velínský, Petr Sommer, Dušan Třeštík, Henry Mayr-Harting). Zájem o tento rukopis se ostatně vždy vymykal průměru, což je možné přičítat i skvostné výbavě „knížičky“ (nyní součást rukopisu wolfenbüttelské knihovny Cod. Guelf. 11.2. Aug. 4°), jež tvořila vždy oblíbený zdroj iluminací ilustrujících osudy sv. Václava.

Knih sestává ze čtyř větších celků. Uvozuje ji trojice textů věnovaných našemu rukopisu z hlediska paleografie (J. Zachová), dějin umění (Anežka Merhautová) a dějin václavského kultu (D. Třeštík). Díky nim se čtenář snadno seznámí se základními údaji o struktuře rukopisu, stejně jako jsou mu nabídnuty hypotézy o možném původu rukopisu. Zejména Třeštíkův text, pohybující se na rozhraní dějin kultu, politických dějin, genealogie, textové kritiky i „politické teologie“, je nápaditým pokusem o celistvou interpretaci významu rukopisu a důvodů jeho sepsání na přání české kněžny Emmy, takže nikterak nevádí, že se vlastně jedná o přetisk nedávno vydané studie.

Druhý a třetí díl knížky tvoří edice a překlad textů, které rukopis obsahuje – kromě *Gumpoldovy legendy* to jsou *Život sv. Jiljí* a *Utrpení Pantaleona mučedníka*. Je štěstí, že se obojího chopila právě Jana Zachová, neboť bychom u nás našli jen málo medievistů s tak bohatou překladatelskou a ediční zkušeností. Zpřístupnění celku pak dává přesnější obraz o kontextu, v jakém se *Gumpoldova legenda* mohla tradovat v říšském prostředí. Edici doplňuje faksimile rukopisu, přibližující dojem, který měl rukopis ve svých čtenářích vyvolat. Její otištění je o to vhodnější, že pomáhá narušit poněkud zkreslený dojem, který může vyvolat několik notoricky známých iluminací.

Legenda Wolfenbüttelského rukopisu představují vítaný přírůstek k medievistické literatuře, který, doufejme, bude jenom prolegomenou obnoveného zájmu o rukopisné dochování václavských legend, jejichž zkoumání by mohlo v budoucnu přinést mnoho nového o kulturních kontaktech mezi přemyslovským knížectvím a říší.

DAVID KALHOUS

Di tutsch kronik von Behem lant.
Die gereimte deutsche Übersetzung
der alttschechischen Dalimil-Chronik.
Rýmovaný německý překlad staročeské
Dalimilovy kroniky, ed. Vlastimil BROM,
Masarykova univerzita, Brno 2009

585 s., ISBN 978-80-210-4794-5

Brněnský germanista-medievista Vlastimil Brom spojil začátek svého profesního života se staročeskou kronikou tak řečeného Dalimila, přesněji s rýmovaným německým překladem této kroniky. V roce 2004 obhájil na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně doktorskou disertaci, která byla o dva roky později vydána jako monografie pod titulem *Der deutsche Dalimil. Untersuchungen zur gereimten deutschen Übersetzung der alttschechischen Dalimil-Chronik*. Autor se v ní zabýval grafickou stránkou, hláskoslovím a lexikální rovinou německého překladu, při rozboru literárních a formálních vlastností rukopisu pojednal o některých stylistických otázkách překladu a avizoval také svůj záměr připravit a vydat komentovanou kritickou edici „*Německé kroniky z Čech*“. Předkládanou edicí *Di tutsch kronik von Behem lant* v podstatě uzavírá cyklus svých dílčích studií a článků věnovaných rýmovanému německému překladu této staročeské kroniky v kontextu české, latinské a německé textové tradice.

Zájemcům se dostává do ruky primární text, kterého se řada Bromových dosavadních dílčích studií dotýká. Kromě *Německé kroniky Čech*, jež představuje hlavní badatelský záměr autora, byl do edice zahrnut rovněž analistický *Obrys*, jenž v pramenném rukopisu předchází rýmovanému překladu. Sepsal ho pravděpodobně autor překladu a jeho posláním bylo představit pořadí českých panovníků i některé výrazné události českých církevních dějin. Součástí edice je vedle *Obrysu* také staročeská kronika, již editor uvádí spolu s doslovným překladem do moderní němčiny, aby tím umožnil i zahraničním badatelům přístup k původnímu textu. Vedle sebe jsou v edici otištěny německý rukopis uložený v Archivu Pražského hradu, rekonstruovaný český text převzatý z kritické edice Jiřího Daňhelky, Karla Hádky, Bohuslava Havránka a Naděždy Kvítkové (1988) a fragment latinského prozaického překladu staročeské Dalimilovy kroniky, do jara 2005 zřejmě v soukromém majetku zahraničního sběratele, nyní uložený v Národní knihovně ČR, pro edici zpracovaný Vlastimilem Bromem podle digitální faksimile. Latinský zlo-